

Jeszke, Jaromir

"Zarys historii medycyny starożytnej Mezopotamii", Irving L. Finkel, Poznań 1997 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 4/1 - 2, 186-188

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Staraniem Instytutu Historii UAM w Poznaniu, a w szczególności prof. Stefana Zawadzkiego, ukazała się właśnie, niewielka, niespełna stu stronicowa, wydana w formacie A-5, książka poświęcona problemom historii medycyny starożytnej Mezopotamii pióra dra Irvinga Finkela, zastępcy kustosa w Departamencie Zachodnioazjatyckich Starożytności British Muzeum. Pierwotnym zamiarem wydawcy było opublikowanie w języku polskim tekstów, poświęconych tym zagadnieniom, wykładów dra Finkela, wygłoszonych w Instytucie Historii UAM w grudniu 1994 roku. Ich popularność zdecydowała o przygotowaniu, specjalnie dla polskiego czytelnika, pracy ukazującej zarys dziejów medycyny babilońskiej, wraz z pełną bibliografią. „Chodziło nam bowiem o taką pracę – napisał w przedmowie Stefan Zawadzki – która stanowiłaby rodzaj vademecum, ułatwiającego studia nad wybranymi zagadnieniami i wskazującego zarówno na kierunki szczególnie istotnych badań, jak i na możliwości i ograniczenia wynikające z charakteru źródeł”. Intencje takie wyraża też autor bezpośrednio: „Zamierzam przedstawić rzetelny przegląd dotychczasowych ustaleń odnośnie do tego mało przystępnego, acz fascynującego tematu z myślą o polskich asyriologach, orientalistach, historykach medycyny oraz innych zainteresowanych czytelnikach, niekoniecznie zaznajomionych ze światem asyriologii”.

Tytuł książki może wywołać u czytelnika większe oczekiwania niż dziełko to może spełnić. W żadnym razie nie jest to próba ukazania syntezy medycyny Międzyrzecza. Ze względu na charakter źródeł nie jest to możliwe. Autor zdaje sobie z tego sprawę pisząc, że z wielu powodów dotychczasowe badania asyriologiczne nie poświęcały zagadnieniom medycznym wiele uwagi, a więc zainteresowany problemem historyk medycyny znajdzie niewiele z tego, co mógłby potraktować jako bezpieczne narzędzie badawcze. „Obecnie nie dysponujemy rzetelnym współczesnym tłumaczeniem jakiegokolwiek istotnej partii opublikowanego dotychczas korpusu tekstów medycznych napisanych pismem klinowym” – zwraca uwagę autor. Wydaje się, że w tej sytuacji bardziej trafny jest oryginalny tytuł pracy – *An introduction to Babilonia Medicine*. Niemniej czytelnik polski otrzymał książkę wprowadzającą go w świat zdrowia i choroby jednej z najstarszych cywilizacji świata oraz rzetelną informację o aktualnym stanie badań w tej dziedzinie. To bardzo wiele biorąc pod uwagę fakt, że polscy historycy medycyny nie podejmują studiów nad tymi zagadnieniami.

Pracę swą rozpoczyna Finkel analizą ogólnego charakteru medycyny babilońskiej oraz koncepcji chorób. Stosunkowo dużo miejsca poświęca zagadnieniom źródłoznaczym. Ukazuje czytelnikowi rodzaje ówczesnych dokumentów medycznych (tabliczki terapeutyczne, podręczniki diagnostyki, katalogi i tabliczki rytualne, listy, wykazy roślin i kamieni). Charakteryzuje treść niektórych, wybranych tekstów dokonując ich podziału wg kryterium chronologicznego (trzecie tysiąclecie przed Chrystusem, drugie tysiąclecie przed Chrystusem, pierwsze tysiąclecie przed Chrystusem). Autor zwraca również uwagę na trudności badawcze, wynikające m.in. z charakteru, pełnego skrótów, języka, niejednoznaczności materiału źródłowego, kłopotów z identyfikacją środków leczniczych oraz chorób itp. Podstawą klasyfikacji chorób stały się u Finkela części ciała (skóra, głowa, oczy, uszy, nos, zęby, płuca, serce, jelita, układ moczowo-płciowy, stopy). Odzielnie omówił autor problemy seksualne i im pokrewne. Wyróżnił m.in. impotencję mężczyzn, bezpłodność mężczyzn, ciążę i poród, zaburzenia miesiączkowania, test ciążowy, przebieg ciąży, trudny poród, opiekę nad noworodkami, laktację, uspokajanie niemowląt i wady wrodzone. Nieco miejsca poświęcił też mezopotamskiej anatomii, chirurgii oraz nazewnictwu narzędzi lekarskich i kształceniu tej grupy zawodowej. Zwraca również uwagę na potoczne zachowania zdrowotne i znaczenie ludowych uzdrowicieli.

Praca Irvinga Finkela rozszerza nieco naszą wiedzę o medycynie w Mezopotamii, walczy z niektórymi stereotypami myślenia o leczeniu tej cywilizacji i może być przydatna dla wszystkich interesujących się historią starożytnej medycyny. Warto na koniec zwrócić uwagę, że Finkel radykalnie rozprawia się np. z rozpowszechnionym, także w polskiej historiografii medycznej, przekonaniem Herodota, że najbardziej popularną, z braku lekarzy, formą uzyskania pomocy medycznej było wyniesienie chorego w miejsce publiczne, gdzie przechodnie udzielali mu porad wywodzących się w własnego doświadczenia. Sądzę, że ta niepozorna książeczka może uzupełnić nieco naszą wiedzę o medycynie najstarszych cywilizacji świata w stopniu nieproporcjonalnym do jej niewielkich rozmiarów. Praca wypełniła nadzieje autora i wydawców, stanowiąc nie tylko wprowadzenie do medycyny Mezopotamii, ale przede wszystkim spełniając rolę przewodnika bibliograficznego wskazującego osobom zainteresowanym poszczególnymi zagadnieniami dalsze drogi poszukiwań informacji. Stanowi to zapewne najcenniejszy walor prezentowanej pracy, umożliwia bowiem podjęcie

samodzielnych studiów. Inna rzecz, że oparty wyłącznie o literaturę zagraniczną. Obawy może budzić jedynie fakt, że wydana głównie dla potrzeb poznańskich studentów, książka Irvinga Finkela może pozostać nie zauważona w innych środowiskach akademickich.

Jaromir Jeszke
(Poznań)